

Aan: Leden van de Algemene Commissie Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking

Amsterdam, 5 december 2016

Betreft: MVO in economische missies, t.b.v. AO Handels- en investeringsbevordering

Geachte Kamerleden,

In verband met het *AO Handels- en investeringsbevordering* wil het MVO Platform¹ u wijzen op verontrustende feiten in de uitvoering van het beleid rond MVO in handelsmissies. Door een aantal publieke gegevens naast elkaar te leggen, ontstaat het beeld dat deelnemende Nederlandse bedrijven lang niet altijd voldoen aan de MVO-voorwaarden en dat de controle hierop door de overheid achterblijft.

Minister Ploumen stelt dat tijdens haar regeerperiode 3000 bedrijven zijn mee geweest met 55 handelsmissies. Al deze bedrijven zouden de OESO-richtlijnen naleven, dat is immers het beleid: *Bedrijven die deelnemen aan economische missies wordt gevraagd om te verklaren de OESO-richtlijnen te kennen en hiernaar te handelen.*² Bij aanmelding voor een missie controleert RVO de deelnemerslijst op de score van de bedrijven in de Transparantiebenchmark. *Een 0-score kan erop wijzen dat een bedrijf geen maatschappelijke rapportage heeft. Dit is aanleiding om in gesprek te gaan over het belang van maatschappelijke verslaggeving en kan aanleiding zijn het desbetreffende bedrijf geen deelname te verlenen aan een economische missie.*³

Wij bekijken, net als minister Ploumen, terug op afgelopen regeerperiode: welke bedrijven gingen mee, in welke sectoren zijn zij actief en voldoen ze aan de eisen?

Veel bedrijven uit 'risicosectoren'

Van de 3000 bedrijven die deelnamen aan handelsmissies behoort een meerderheid tot de dienstensector.⁴ Verder noemt minister Ploumen de primaire sector (landbouw, visserij, bosbouw en delfstoffenwinning)⁵ en de bouw⁶ als belangrijke deelnemers. Al deze sectoren zijn aangemerkt als 'risicosectoren'.⁷ Ook de dienstensector maakt veelal onderdeel uit van een risicosector, bijvoorbeeld ingenieursbureaus als onderdeel van de sector bouw.

Naast een grote vertegenwoordiging van bedrijven uit risicosectoren ging 80 procent⁸ van de missies naar lage, - en middeninkomenslanden.⁹ In deze landen zijn de MVO-risico's over het algemeen groter dan in hogere inkomenslanden. Dit blijkt ook uit de MVO Risico Checker, een door het ministerie gefinancierd instrument. (Zie voor een indicatie van de risico's per land tabel 1 in de bijlage.)

¹ Het achterliggende onderzoek voor deze brief is gerealiseerd met extra financiering van CNV Internationaal, de inhoud wordt gesteund door het gehele MVO Platform

² Antwoord feitelijke vragen begroting BHOS 2017 <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2016Z19845&did=2016D40939>

³ Idem

⁴ Antwoord mondelinge vragen begroting BHOS 2017

https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2016Z20960&did=2016D43153...

⁵ 20 procent in 2014 en 13 procent in 2015

⁶ 5 procent in 2014 en 6 procent in 2015

⁷ Op basis van de MVO Sector Risico Analyse (13 sectoren met MVO-risico's

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2014/09/01/mvo-sector-risico-analyse>)

⁸ in ieder geval 42 van de 55 missies gingen naar 26 verschillende lage, - en middeninkomenslanden, dit is gebaseerd op het overzicht van missies op de website van RVO

⁹ Lijst met lage, - en middeninkomenslanden:

<http://www.oecd.org/dac/stats/documentupload/DAC%20List%20of%20ODA%20Recipients%202014%20final.pdf>

Hoewel sommige landen vele risico's kennen, zoals Brazilië, China, India, Indonesië en Vietnam, noemt Minister Ploumen nauwelijks concrete risico's in haar verslaglegging. Ook blijft onduidelijk of deelnemende bedrijven zich van deze risico's bewust zijn en een eigen risicoanalyse maken.

De combinatie van 'risicolanden' en missie met een expliciete focus op risicosectoren komt ook veel voor:

Voorbeelden van missies waarbij risicosectoren landen met veel risico's bezochten: voedsel en landbouw naar Peru (2016), Sri Lanka (2015) en Liberia/Sierra Leone/Guinee (2015); bouwsector (vaak specifiek gericht op havenontwikkeling, infrastructuur of maritiem) naar Brazilië (2013), Panama (2015), Indonesië (2013 en 2016), Zuid-Afrika (2015) en Colombia (2014); elektronicasector naar China (2015); land- en tuinbouw naar Kenia/Tanzania (2016).¹⁰

Bedrijven die OESO-richtlijnen niet naleven gaan wel mee

Recent onderzoek in opdracht het ministerie van Buitenlandse Zaken¹¹ wijst uit dat slechts 30 procent van zestig beursgenoteerde bedrijven zich committeren aan de OESO-richtlijnen. Veel van de bedrijven waarbij dat commitment niet kon worden vastgesteld, gingen mee op handelsmissies, vaak zelfs meerdere keren. Het betreft veelal bedrijven uit risicosectoren en veel missies gingen naar lage- en middeninkomenslanden. Zie tabel 2 in de bijlage.

Ook bedrijven met 0-score gaan geregeld mee

Bij aanmelding voor een missie controleert de RVO tegenwoordig de deelnemers op hun score op de transparantiebenchmark. De score op de transparantiebenchmark betreft alleen de transparantie: het is geen toets op de mate waarin het bedrijf due diligence uitvoert of de OESO-richtlijnen naleeft. Het percentage bedrijven dat de OESO-richtlijnen implementeert wordt overigens bij de transparantiebenchmark wel bijgehouden en het blijkt dat slechts 11 procent van de deelnemende bedrijven de OESO-richtlijnen volledig implementeert.¹²

Wij keken naar de transparantiebenchmark van 2015 en constateren dat tenminste 11 bedrijven met een 0-score mee geweest zijn op handelsmissies, sommige meerdere keren. Ook dit betreft veelal bedrijven uit risicosectoren.

Noodzaak tot aanscherping van de MVO screening

Het is positief dat de missieboekjes openbaar zijn, hierdoor ontstaat meer transparantie over welke bedrijven aan missies deelnemen. Leggen we deze gegevens naast andere publieke informatie dan ontstaat het beeld dat de MVO-screening niet correct wordt uitgevoerd: er gaan bedrijven mee die zich niet committeren aan de OESO-richtlijnen en er gaan bedrijven mee met 0-score op de transparantiebenchmark. Dit gebeurt bij herhaling. Hieruit concluderen wij dat het beleid blijkbaar onvoldoende werkt als stimulering voor MVO: bedrijven kunnen gewoon mee blijven gaan ook al voldoen ze (bij herhaling) niet aan de gestelde voorwaarden.

Er blijft tegelijkertijd veel onduidelijk: zijn bedrijven met een 0-score voor een gesprek uitgenodigd, zoals in bovenstaand citaat wordt gesteld? Wat waren de resultaten? Wordt er - zoals bij het bedrijfsleveninstrumentarium inmiddels lijkt te gebeuren - een plan van aanpak voor due diligence gevraagd? Heeft dit resultaat? Zijn er daadwerkelijk bedrijven uitgesloten van deelname op grond van de MVO-voorwaarden? De Kamer kan hierover meer informatie vragen.

De minister informeerde de Kamer onlangs over IMVO-toetsing van het bedrijfsleveninstrumentarium en stelt dat deze toetsing "*meer substantie heeft gekregen*" omdat een "*verbeterslag is doorgevoerd*".¹³ Het MVO Platform ziet op basis van de bovenstaande analyse noodzaak om een dergelijke verbeterslag ook bij handelsmissies in gang te zetten en doet de volgende suggesties voor verbetering van beleid en uitvoering:

¹⁰ Dit is gebaseerd op informatie op de website van RVO

¹¹ Onderzoek VBDO in opdracht van het Ministerie van Buitenlandse Zaken: <http://www.vbdo.nl/news/Een-derde-genoteerde-bedrijven-committeren-aan-OESO>

¹² 58% maakt geen gebruik van de OESO-richtlijnen, 11% heeft OESO-richtlijnen volledig geïmplementeerd. Bron: Transparantiebenchmark 2015 De Kristal 2015, p. 39

¹³ IMVO resultaten bedrijfsleveninstrumentarium Kamerbrief 12 oktober 2016

https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2016Z18835&did=2016D38713

- De uitvoerende instantie (in dit geval RVO) dient niet enkel op 0-score van de transparantiebenchmark te controleren, maar ook op het committeren aan de OESO-richtlijnen en een gedegen due diligence, zeker waar het een risicosector betreft. Daarnaast kan gedifferentieerd worden:
 - Bij een missie naar een land met veel risico's (daarvoor kan de MVO Risico Checker een indicatie bieden) dient een plan van aanpak voor *due diligence* te worden gevraagd. Uit dit plan moet blijken dat de due diligence voor het betreffende land en sectorfocus van de missie op orde is. Dit vormt vervolgens de basis van goedkeuring voor deelname.
 - Bij een missie naar een land met minder risico's volstaat een lichtere toets, een score als "koploper" in de Transparantiebenchmark kan een indicatie zijn.
 - Een 0-score zou te allen tijde onvoldoende voor deelname aan een handelsmissie moeten zijn.
- Als bedrijven vaker willen deelnemen, wordt de uitvoering van eerder aangeleverde due diligence plannen gecontroleerd en besproken. Het bedrijf zet steeds een stap verder al naargelang het vaker meegaat; de tweede keer moet het bedrijf aantonen welke resultaten worden geboekt met due diligence, etc.
- Bedrijven die in verband worden gebracht met schendingen moeten - voordat deelname aan een missie wordt geaccepteerd - met een openbaar plan van aanpak komen.
- Een gedeelte van het extra geld dat door het ministerie ter beschikking wordt gesteld voor 2017¹⁴ moet worden besteed aan verbetering van uitvoering en toezicht op de MVO-voorwaarden.
- Niet voldoen aan de voorwaarden moet daadwerkelijk leiden tot uitsluiting van deelname aan missies.

Wij hopen dat u deze voorstellen meeneemt in het debat en zijn graag bereid tot een nadere toelichting.

Vriendelijke groet,

Suzan van der Meij
Coördinator MVO Platform (06 12271726)

Bijlagen:

- tabel 1: **Aantal risico's per land volgens de MVO Risico Checker**
- tabel 2: **Deelnemende bedrijven die zich niet committeren aan de OESO-richtlijnen**
- tabel 3: **Deelnemende bedrijven met een 0-score op de Transparantiebenchmark 2015**

¹⁴ Begroting BHOS 2017: vanaf 2017 EUR 10 miljoen structureel extra vrij te maken voor inspanningen die de concurrentiepositie van Nederland in het buitenland ten goede komen, zoals een betere follow up van economische missies en het effectiever maken van het internationale topsectorenbeleid

Bijlagen

Tabel 1: Aantal risico's per land volgens de MVO Risico Checker

In deze tabel wordt voor de 27 lage, - en middeninkomenslanden¹⁵ die afgelopen kabinetsperiode zijn bezocht (van november 2012 t/m oktober 2016) het aantal risico's volgens de MVO Risico Checker¹⁶ gegeven. De MVO Risico Checker baseert zich op openbare bronnen, als bepaalde risico's niet getoond worden, betekent dit niet dat er geen risico's zijn, maar dat er geen bronnen zijn verwerkt waarin deze risico's voorkomen.

Omdat het aantal risico's afhankelijk is van het aantal verwerkte bronnen, is het niet mogelijk om vergelijkingen te maken tussen landen onderling op detail niveau. Het geeft wel goede eerste indruk van welke landen meer en welke landen minder risico's hebben op terreinen als mensenrechten, arbeidsrechten, milieu of corruptie.

Land	Aantal risico's	Land	Aantal risico's
Angola	42	Marokko	48
Brazilië	144	Mexico	80
China	136	Mozambique	29
Colombia	92	Palestina	23
Volksrepubliek Congo	32	Rwanda	22
Ethiopië	51	Senegal	31
Filipijnen	70	Sierra-Leone	38
Ghana	50	Sri Lanka	24
Guinee	40	Turkije	54
India	171	Vietnam	119
Iran	34	Ver. Ar. Emiraten	23
Indonesië	114	Zuid-Afrika	72
Kenia	83	Zuid-Korea	16
Liberia	44		

¹⁵ Lijst met lage, - en middeninkomenslanden:

<http://www.oecd.org/dac/stats/documentupload/DAC%20List%20of%20ODA%20Recipients%202014%20final.pdf>

¹⁶ MVO Risico checker is geraadpleegd tussen 18 en 28 november 2016

Tabel 2: Deelnemende bedrijven die zich niet committeren aan de OESO-richtlijnen

Bedrijven die zich niet committeren aan OESO-richtlijnen aldus het onderzoek van VBDO uit november 2016¹⁷, kwamen wel voor in de missieboekjes gepubliceerd op de website van RVO¹⁸ (van november 2012 t/m oktober 2016). Deze tabel geeft informatie over de missies waaraan deze bedrijven deelnamen. In dit overzicht wordt deelname aan de zogenaamde “CEO delegatie” meegerekend als deelname aan de missie. De tabel geeft ook aan of het bedrijf onderdeel is van een risicosector.¹⁹

Bedrijven die zich niet committeren aan OESO-richtlijnen in 2016	Risico-sector?	Deelname aan handelsmissies
Arcadis	Bouw	Brazilië november 2012; Indonesië november 2013; Turkije juni 2014, China oktober 2015
Boskalis	Bouw	Mozambique - juni 2013; Indonesië - november 2013; Brazilië - oktober 2013; Kenia - november 2013; Mozambique - februari 2014; Nigeria en Ghana - juni 2014; Vietnam - juni 2014; Colombia - november 2014; Zuid-Korea - november 2014; Mexico - augustus 2015; Liberia, Sierra-Leone, Guinee - juli 2015; India - juni 2015; Senegal – juni 2015; Iran - november 2016; Zuid-Afrika – november 2015; Kenia - juni 2016; Vietnam en Filipijnen – oktober 2016
Heineken	Voedingsmiddelen	Indonesië – november 2013; Vietnam – juni 2014; Zuid-Korea – november 2014
Imtech	Bouw	Brazilië – november 2012; Turkije- november 2012; Verenigde Arabische Emiraten – februari 2015
Koninklijke Ten Cate	Bouw, olie en gas, (industriële goederen)	China – mei 2013; Verenigde Arabische Emiraten – februari 2015
Nutreco (Sloten)	Voedingsmiddelen	India – juni 2015; India - juni
Philips	Metaal / elektronica	Brazilië – november 2012; Turkije – november 2012; Indonesië – november 2013; Brazilië – oktober 2013; China – september 2013; Angola – juli 2014; Zuid- Afrika – juli 2014; Ghana – juni 2014; Vietnam – juni 2014; Colombia – november 2014; India – november 2014; Zuid-Korea – november 2014; China – oktober 2014; China – maart 2015; Turkije - december 2015; Liberia, SL, Guinee – juli 2015; India – juni 2015; Iran – november 2015; Zuid-Afrika – november 2015; Iran – april 2016; China –oktober 2016; Zuid-Korea – september 2016
Elsevier (RELX Group)	ntv	India – juni 2015
TNT Express	ntv	Brazilië – november 2012
Fugro	Olie en gas	Mozambique – juni 2013; Mozambique en Tanzania – februari 2014; Angola – juli 2014
Heijmans	Bouw	Zuid-Afrika – juli 2014
ING	Financiële sector	Turkije – november 2012; Indonesië – november 2013; India – september 2013; Vietnam – juni 2014; India – november 2014; Zuid-Korea – november 2014; China – maart 2015; India – juni 2015; Iran – november 2015; Zuid-Korea – september 2016; China – oktober 2015; India – juni 2015
TKH Group	Metaal / elektronica, bouw energie	Vietnam – juni 2014

¹⁷ Onderzoek VBDO in opdracht van het Ministerie van Buitenlandse Zaken: <http://www.vbdo.nl/news/Een-derde-genoteerde-bedrijven-committeren-aan-OESO>

¹⁸ http://www.rvo.nl/documenten-publicaties-archief?query-content=&page=6&ff01=field_publicatiesoort_tax%3A28009

¹⁹ Op basis van de MVO Sector Risico Analyse, 13 sectoren met MVO-risico's <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2014/09/01/mvo-sector-risico-analyse>

Tabel 3 Deelnemende bedrijven met een 0-score op de Transparantiebenchmark 2015

Voor deze tabel is wederom gebruik gemaakt de van missieboekjes die gepubliceerd zijn op de website van RVO²⁰ en de Transparantiebenchmark 2015.²¹ Het geeft een overzicht van de missies waaraan bedrijven met een 0-score in de Transparantiebenchmark 2015 (mogelijk acterend in een risicosector²²) deelnamen. Hier is alleen de benchmark van 2015 als toets gekozen; er is niet gekeken naar de 0-scores in de jaren ervoor.

Bedrijven met een nulscore in 2015	Risicosector?	Deelname aan handelsmissies
Essent	Energie, olie en gas	Zuid-Afrika – november 2015
Heerema Marine Contractors	Energie, olie en gas	Mozambique – juni 2013; Mozambique – februari 2014; Angola – juli 2014; Mexico – augustus 2015
Oxbow	Energie	Senegal – juni 2014
Flowserve	Energie, olie en gas, chemie en bouw (industriële goederen)	Indonesië – november 2013
Pon	Detailhandel	Vietnam – juni 2014
Huawei Technologies Coöperatief	Elektronica	China – maart 2015
IBM Nederland	Elektronica	Zuid-Korea – november 2014
Steinweg-Handelsveem	nvt	Iran – mei 2016
Danone / Nutricia	Voedingsmiddelen	China – oktober 2015
Jacobs Douwe Egberts (tijdelijk DE Masterblenders)	Voedingsmiddelen	Brazilië November 2012
Koninklijke De Heus	Voedingsmiddelen	Vietnam – juni 2014; India – juni 2015

Op 17 november is de Transparantiebenchmark 2016 gepubliceerd. Daarin heeft Heerema Marine Contractors geen 0-score meer en vallen Essent en IBM onder een aparte lijst voor multinationale ondernemingen waarvan geen verantwoordingsinformatie op Nederlands niveau beschikbaar is maar wel bepaalde voorwaarden gelden. Danone is niet terug te vinden. De andere bedrijven hebben opnieuw een 0-score.

²⁰ Zie de RVO website onder documenten en publicatiesoort missieboekjes (van november 2012 t/m oktober 2016) [http://www.rvo.nl/documenten-publicaties-archieff?query-content=&page=6&ff\[0\]=field_publicatiesoort_tax%3A28009](http://www.rvo.nl/documenten-publicaties-archieff?query-content=&page=6&ff[0]=field_publicatiesoort_tax%3A28009)

²¹ Transparantiebenchmark 2015 <https://www.transparantiebenchmark.nl/resultaat-2015>

²² Op basis van de MVO Sector Risico Analyse (13 sectoren met MVO-risico's) <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2014/09/01/mvo-sector-risico-analyse>